

Slovensko slovstvo.

* *Izvirek premožnosti ali pravi pomoček za nje na-pravo in ustanovitev med ljudstvom.* Spisal in na svitlo dal Josip Godina-Verdelski v Trstu 1873. — Glavni obseg te knjige je: delo in njegova moč; zupanje in zanašanje na samega sebe; umna in pravočasna poraba ugodnih priložnosti; denar in ravnanje ž njim; brzdanje nagnenj, poželenj in navad; dobro gospodarstvo; kako se človek lahko ogiblje škodnih dolgov? Hranilnica in pomočna društva; društva zmernosti; nekaj o tako imenovanem „komunizmu“ in „socijalizmu“; skrb za zdravje; obnašanje z ljudmi; prava pobožnost.

Iz tega razvidijo bralci naši, kako mnogovrsten je obseg te knjižice, ki je na svitlo prišla s podporo rodoljubov gosp. Gorupa in gosp. Kalistra in katera naj se po njuni želji manj premožnim prodaja po 20 soldov (po pošti 24 soldov), sicer pa po 30 soldov ter se dobiva pri g. pisatelju „Via Farnedo“ v Svetinovi hiši šte. 28. — Knjižica ima dobrih podukov lepo število v sebi; temu pa, da obdeluje tudi ozdravljanje nekterih bolezni, nikakor pritrditi ne moremo, kajti taki navodi, če tudi jih piše zdravnik, so po zlorabi večkrat škodljivi kakor koristni. Ko bi bil marljivi gosp. pisatelj le svetoval, kako se ogibati boleznim in odvrčati škodljive vplive, več bi bil koristil, kakor da svetuje, kako „medehati“ kolero, mrzlico itd.

Naši dopisi.

Iz Trsta 20. sept. (*Volitve; kralj Italijanski; letina; demonstracije lahonske.*) Volitve v državni zbor so pred durmi. Treba se bo tudi nam Tržaškim Slovencem hudo boriti zato, ker okolica s 4. mestnim razredom voli. Akoravno ima okolica po številu prebivalcev polovico več glasov, vendar nismo prav na trdnem; več kmetov ne bo prišlo volit, ker nimajo pravega pojma o volitvi in se žalibog še sploh malo brigajo za njo. Zraven tega pa pritiska magistrat s svojimi komisarji in njihovim vplivom na uboge kmete, da ne vedó nekateri, koga da bi poslušali. Upati vendar je, ker so se sem ter tje po okolici volilni shodi napravili ter osnoval centralni odbor za okolico, da utegnejo volitve vendar nam na korist se izvršiti. — V torek 16. dne t. m., ko se je Italijanski kralj Viktor Emanuel po noči skozi Nabrežino v Beč peljal, je ogromno število Lahov in lahonov, največ pa takih, katerih imena se na ič končajo, potovalo nekaj že z jutranjim vlakom in nekaj z večernim na Nabrežino, kamor je prišel tudi iz Trsta močan oddelek straže in žandarjev, ki so vse vhode na postaji obstavili, da razen osobja železničnega nobeden ni smel stopiti v omenjeno postajo. Naši „Italianissimi“ so se nadejali, Bog vedi, kakega sprejema ali vsaj simpatične predstave, ko se pripelje kralj že po 11. uri zvečer. Al ne minute se ni ustavil vlak, ampak le toliko počasi je skoz postajo drdral, da je neki gospod mogel pismo Tržaškemu konzulu oddati. Smešno bilo je videti vse ognjene Lahone gledati skoz ograjo kakor kuretino, na zadnje pa z dolgim nosom odriniti jih. Da pa Tržačani niso smeli na kolodvor, to je bilo že pred prihodom želja kralja, po telegrafu izražena. Vrnili so se zato tako potrti še le v jutru z mešanim vlakom v Trst, da popred vsi ognjeni so bili zdaj kar beli. Demonstrovati, kako vneti so Tržačani za Avstrijo(?!), so nekateri bogataši več tisoč lir ubogim darovali zato, ker je Italijanski kralj na Avstrijsko zemljo stopil! Ali mislite — je nekdo gledé na to demonstracijo vprašal: ko bi bil naš cesar v Trst prišel, koliko darov bi bili ubogi od njih dobili? Tako značijo nekateri Tržačanje domoljubje! — Letošnja le-

tina bo v okolici prav slaba; kar ni trtna bolezen, to je toča, in kar je toča pustila, vzela je suša; vina ne bode skoraj nič, le pri sv. Križu blizo Nabrežine dobro kaže; koruza je drobna in majhna. Ubogi kmet ne bo vedel, s čim davek plačati in sebe preživeti. Kdaj neki se bodo nam zmanjšali davki in vžitnina, katera sosebno v Trstu je tolika, da se skoro ne more več izhajati. Okoličani se vedno pritožujejo zoper eno ali drugo krivico, katera se jim godí; pa so veliko sami tega krivi; vsaj se nobeden ni popred za volitve brigal, zato so bili izvoljeni taki, kateri se za korist okolice niso ne za las potegnili. Evo vam okoličani! zdaj je zopet čas, da si pri volitvah izvolite prave zastopnike in sicer take, kateri bodo iz ljubezni do naroda za vas delali in popravili, kar so slednji zagrešili. Živo vam zato na srce pokladam, zberite se večkrat skupaj; pogovarjajte se, kdo in kakošen mora vaš poslanec biti, potem pa na dan volitve gotovo pridete v obilnem številu volit. Nikar ne mislite, če en dan zgubite, da ga v škodo zgubite. Nikakor ne! zguba enega dneva vam bode na dvoje povrnjena.

Okoličan.

Iz Tržaške okolice 21. sept. = „Slov. Narod“ je začel po svoji surovi navadi napadati tudi Tržaško slovensko duhovščino, katera je v Trstu, kakor tudi v njegovi okolici, zvesta svojemu poklicu, slovenščino vedno podpirala z besedo in djanjem. Le samo imenik družbe Mohorjeve naj se pregleda; popraša naj se gosp. Godina, komu je svojih časnikov in knjig največ oddal? Poznam duhovna v Trstu, ki vsako leto med slovensko ljudstvo v Trstu in v okolici za 2 do 300 gld. različnih slovenskih knjig brez vsega dobička, večkrat pa še v svojo precej veliko škodo oddá. Ali ni Tržaška slovenska duhovščina slovenske čitalnice podpirala v Trstu in v okolici? Zarad tega so jo Lahoni preganjali in psovali. Poganjala se je pri volitvah za slovenske poslance, kateri so pa žalibog! potem v mestnem zboru vedno molčali, in duhovščini nasprotno glasovali. Vse to je „Sl. Nar.“ ali neznano, ali je pa pozabil, kar je nekda sam pisal. — „Slov. Narod“ duhovnom vsako kapljico vina, katero popijejo, in še tako nedolžno razveseljevanje hudodeljno zavida. Očita jim igro, sam pa ne vidi svoje nepoštenosti igre z najdražimi svetinjami naroda slovenskega. Sram ga bodi! — Volilni shod v Rojani je gosp. Nabergoju zarad preliberalnih, po bobnarju dr. Vošnjaku mu vdihnenih izrazov marsikak glas odnesel, ki bi ga bil sicer gotovo dobil. — Nov politični časnik „Slovenijo“ željno pričakujemo.

V Gorici 21. sept. *) (*Odpoved županova; demonstracija lahonska; šolski prekúć; Winklerjevo imenovanje; volitve.*) Majhini vzroki imajo mnogokrat velike nasledke. Nasproti škofiji je hotel neki gosp. Sc. hišo prezidati. Predloží načrt magistratu in župan mu podelí dovoljenje, da sme zidati. Gospod župan ni vedel ali ni mislil, da je že leta in leta občna želja, da bi se ondi ulica razširila in zravnala! Ko je bila krava že ušla iz hleva, to je, ko je Sc. zidalno dovoljenje že v rokah imel, začne se med mestnimi starešinami in po časnikih obravnavati potrebnost razširjenja ulice pri Sc-ievi in dveh sosednih hišah. Stvar pride tudi v sejo starešinstva; ono sklene, da se ima Sc. dano dovoljenje preklicati in hiša odkupiti. Sc. se pritoži zoper ta sklep in dobí pri namestništvu in dež. odboru pravdo. Zdaj se zidanje po izvirnem načrtu nadaljuje. Pretekli teden je imel župan namestnije odlok starešinstvu naznaniti. V dotični seji pa ni ga bila volja, da bi bil osebno predsedoval, ampak je naprosil prvega podžupana, naj bi on predsedništvo prevzel. Ta pa se je branil, češ, da ni v tej stvari dovolj oborožen, da bi morebitnim inter-

*) Željno pričakovano!

pelacijam odgovarjal. Na to pošlje župan še tisti večer svojo odpoved, in odide na Dunaj. Seje pa ni moglo biti zavoljo premajhnega števila nazočnih starešin. Dne 18. t. m. je bila zopet seja, pa se odpoved županova ni sprejela. Vendar pa menimo, da se župan ne vdá. Trdijo, da je preveč svojeglaven, da hodi rad v škodo na polje mestnemu starešinstvu, da zamenjava delokrog, ki ga ima kot predsednik v starešinstvu, z delokrogom, ki mu pristaja kot magistratnemu glavarju. Zamér se ni že prej manjkalo; tako da brž ko ne ostane župan pri odpovedi. — V isti seji 18. dne t. m. se je tudi sklenilo, naj se preiščejo dogodki pred železnično postajo Goriško onivečer, ko je došel kralj Italijanski. Vsakemu razen uradnih oseb je bilo prepovedano iti noter, na kolodvor, in bili so od znotraj vojaki za stražo razpostavljeni. Ko pride vlak, zaženo nekteri „evviva“! in derejo proti zagradi (leseni), ki loči notranji prostor od zunanjega. Ko je ondi stoječi vojak ta naval zapazil, vzdigne kopito, in množica se je morala nenadoma umakniti. Tako so prišli nekteri v stisko, in govori se, da je tudi ta pa ta ranjen. Na nasprotni strani kolodvora stoječi ljudje niso od „rabuke“ na drugi strani nič zapazili, tedaj ni bilo posebnega hrupa. Vendar pa je „Isonzo“ to reč tako ostro popisal, da je naredil iz komarja vola. Zarad tega je tista številka „Isonzova“ konfiscirana. — Ker so Italijani videli, da ne morejo pri postaji primerno demonstrovati, tekli so 10—15 minut naprej in prižgali tam, ko se je vlak bližal, 40—60 bengaličnih ognjev v Italijanskih barvah — se ve da — te reči se bodo zdaj preiskovale; jaz pa mislim, da se vse — razkadí brez nasledkov. — Iz Dunaja se poroča kot gotovo, da se ustanovi na tukajšnji vадnici pripravljalен razred za srednjo šolo, v katerega bodo hodili učenci iz 3. razreda ljudske šole. No, to bi ne bilo še tako hudo; al vsa modrost ustanoviteljev tega razreda obstoji v tem, da se v istem razredu ne sme nič podučevati v maternem jeziku, še materni jezik kot predmet menda ne. Zato imajo biti slovenski in laški učenci skup. Pravijo, da to je sad lanskega Wretschkovega nadzorovanja tukajšnjih šol. — Druga lepa historijca je ta, da nam vzamejo najboljšega političnega uradnika, g. Winkler-ja, namestniškega svetovalca, ne le iz Tomina, kjer je nenadomestljiv, temveč iz političnega delokroga sploh in mu izročijo administracijo in ekonomično upravnstvo vseh šol v Istri, Trstu in na Goriškem, in to proti dotičnim deželnim postavam. — O volilnem gibanju ni pri nas nič novega; menim, da se bo odsihmal več delalo, ko pisarilo in — psovalo.

V Ložu na Notranjskem 15. sept. („*Tednik*“ pa *dnevnik slovenski*.) Slišal sem prerokovati staro babico, da bo enkrat narobe-svet, to je, da mlado bo več vedilo nego staro. Pa jej nisem verjel. Al, glejte si no, kdo bi si bil mislil, da se to vže tako hitro vresniči! — Bore „*Tednik*“, komaj je iz lupine zlezel, pa je vže ta spak tako prekanjen, zvit in hudoben, da v teh čednostih je njegov oče „*Sl. Narod*“ kar le muha; vže ga je sinko „*Tednik*“ prekosil! Že stari cvili, kakor mlade sliši. Narobe svet! Pa le potrpiamo še malo; kmalu bo ta fantalin očetu pod nos zabrenkal, da mu gradivo krade, da nič ne vé, da je neumen, da je star — in zato naj odlazi! Bralci „*Novic*“, ki so tako srečni, da ne beró imenovana „očeta“ in „sinka“ in tedaj ne zametujejo denarja za počrnjeni papir, naj po tem vvodu zvedó, da dnevnik „*Narod*“ je začel „*Tednika*“ ponatiskati. Pod števil. 210. namreč je prinesel pogreto rihto pod naslovom: „*Duhovni in kmetje*“. V tem spisku sta se ta dva duhova — tako prekanjeno našemila, tako pohinavščila, tako po krokodilje cvilita in vabita, tako

pohlevno in pobožno Božje zapovedi razkladata, da, kdor bi tičev ne poznal, kar vsedel bi se k njima na limanice. Vajino vabilo je tedaj namenjeno le prav neumnim tičem. Kdor Vaji pozná, dobro vé, da sta v slovenskem jeziku to, kar „*Tagblatt*“ v nemškem. Ako bi vidva resnično za vero bila, ne bi si bila z svojega gesla izbrisala vere. Kaj ne? — čas gré h koncu; volitve so pred durmi — sta si mislila, e, kaj veljá, nategniva še zadnje strune, ogrniva si jagnetovo kožo, idiva in potrkajva na vrata kmetov; — kmet, si mislita, je pobožen, zraven pa neumen, zato ne čuti, za katerim grmom zajec tičí, — dober je glas, naj se vjame kjer koli, ali kakor koli. Al vendar zmotila sta se! Kmetje so dobrega in dolzega spomina in trdne volje. Nikar si ne domišljajte, da ste poštenega kmeta preverili, če vприčo njega zabavljate zoper „*farje*“ in cerkev. Oni se nepremakljivo držijo staropravega slovenskega gesla: „*za vero, dom in cesarja!*“ Oni spoštujejo svoje duhovne gospode in vedó, kedaj jim gré poslušati jih in kedaj ne, bolj kakor vidva. — Proč tedaj z vajnim hinavskim misijonom! Volili bomo po nasvetu „*Novic*“; hočemo videti, kje bo zmaga.

Iz Kostanjevice 11. sept. (*Poslano*.) Mi zdolej podpisani farmani Kostanjeviški tirjamo od dopisnika, ki si je drznil v „*Slov. Narodu*“ v našem imenu o naši častiti duhovščini, zlasti pa o gosp. kaplanu tako nesramna obrekovanja in laži po svetu trositi, naj pové, kje je tista večina farmanov, ki ga je za tako sleparstvo pooblastila? naj jih po imenu in priimku razglasi, da svet toliko lože njegove laži in črne nakane izvé.

J. Jenškovič.	} posestniki	Jože Cvelbar	} posestniki
France Miklavž		Andrej Jordan	
Jernej Furar		Jože Jordan	
Matija Hervat		Janez Jordan	
Jure Hodnik		Janez Špelič	
Janez Hodnik			

v imenu vseh družih poštenih farmanov.

Iz Ljubljane. (*Iz seje deželnega odbora 20. sept.*) Deželni glavar poroča, da se je jako lepo vršila 18. dne t. m. svečanost otvorenja deželne vino- in sadje-rejske šole na Slapu, in da iz obilnega udeleštva je bilo veselo videti, da se Vipavci zanimivajo za to napravo. — Slovenski „*Matici*“ in Kranjski kmetijski družbi se je izrekla zahvala za Slapski šoli podarjene knjige. — Na dopis deželne vlade zastran pobiranja priklad za zemljiško odvezo je deželni odbor sklenil odgovoriti, da se dosedanja priklada na direktne davke nikakor ne sme povikšati, ker bi je ne bilo mogoče plačevati. — Izpraznjena služba zdravnika v P. P. Glavarjevi bolnišnici v Komendi se je oddala dr. Fortunatu Müller-ju, doslužnemu c. k. okrajnemu zdravniku, sedaj sekundariju v Ljubljanski bolnišnici, ter se vsled tega razpiše služba bolnišničnega sekundarija. — Za napravo ceste čez Babno goro v Bohinju po novem tiru, katero imate napraviti občini Bistrica in Srednja Vas, je deželni odbor sklenil, dati posojila iz deželnega zaklada proti 5% obrestim.

— (*Izvrševalni volilni odbor za Kranjsko*) oklicuje v današnjem listu kandidate za državni zbor. Obravnava kandidatov s zastopniki tako imenovanega „centralnega odbora“ je prestala v tistem trenutku, ko je ta odbor v „*Narodu*“ razglasil tudi kandidate za Kranjsko. — Pri tej priliki pa, ko so nam v obličji že prihodnje volitve, opomnimo župane, naj skrbno pazijo na to: ali je imenik volilcev popolen ali pomanjkljiv, da so izpuščeni možje, ki imajo pravico voliti, in drugi vmes vtaknjeni, ki po postavi nimajo pravice. Po postavi za volitev državnih poslancev gré županom, da oni v mestih in na kmetih sestavijo imenik volilcev; al mi smo imeli priliko videti imenik

narejen po c. kr. okrajni gosposki in v tem imenu izpuščene duhovnike, ki opravljajo dušno pastirstvo in zato imajo po postavi volilno pravico! Zato pozor, župani! —

Da je deželna vlada Kranjska razposlala okrožnico do okrajnih glavarjev, naj ostro pazijo na svoje uradnike, da volijo kandidata nemškega „konstitucijskega društva“, to ni nič novega; tako je pretekla leta zmirom bilo, in zakaj bi zdaj ne bilo? Mi smo le radovedni, kaj bodo okrajni glavarji počeli, da zvedó volitev svojih uradnikov, ker se volitve bodo po listkih godile? Morebiti jih bodo uradniki morali v pričo njih pisati ali pa jim dajo listke posebne barve!

— Ker se je po poročilu okrajnega glavarja Črnomaljskega kolera iz Hrvaškega razširila tudi že v Črnomaljski okraj in čedalje hujša postaja, je bil sejm v Črnomlji 23. t. m. prepovedan. Tudi iz Kamnegorice na Gorenškem slišimo, da so v soboto 4 mrličke imeli za kolero.

— (Na novi slovenski politični časnik) dohaja iz vseh okrajin slovenskih toliko naročil in zagotovil še posebne denarne podpore, da gotovo brž ko bode mogoče že v prihodnjem mesecu začne list izhajati.

— (Nekaj za „Brenčeljna“.) Zadnje dni je neka banki „Sloveniji“ jako „prijazna“ stranka kolpoltirala govorica, da je vodilni ravnatelj gosp. pl. Treuenstein s 30.000 gold. bankinega denarja pobegnil. Dasiravno je stvar sama na sebi nemogoča, kajti bankini denarji in vrednosti papirja so pod tremi ključi, od katerih nima vodilni ravnatelj nijednega, so nekateri vendar le verjeli kosmato pravlico.

Da se pride vsacemu sumu v okom, naznanjamo s tem, da je bil gosp. pl. Treuenstein na Dunaji zavoljo pravde proti Fachini-ju, sedaj pa je zopet tukaj, ter opravlja svoja dela kakor poprej. Nekaterim ljudem se menda sline cedé po tisočih banke „Slovenije“, posebno zdaj, ko bo treba cvenka za agitacijo.

— (Nakupit goved Miricodolskih in Belanskih) iz državne subvencije se konec tega meseca gospoda Seunig in Lasnik podasta v zgornje Štajarsko, gosp. Šolmayer pa na Koroško. Okoli 8. ali 10. dne prihodnjega meseca oktobra utegne tedaj v Ljubljani očitna dražba nakupljene živine biti. Prihodnjič se bode naznanil dan za gotovo.

— (Oskrbovalnemu odboru „Narodne tiskarne!“) Pri zadnjem občnem zboru se je sklenilo, da ima prihodnji občni zbor „Narodne tiskarne“ biti meseca septembra t. l., da se ga morejo tudi tisti udje vdeležiti, kateri imajo pozneje s šolo opraviti. Meseca septembra bode kmalu konec, a o občnem zboru ni ne duha ne sluha, dasiravno bi se imel pravilno najmanj 14 dni popred po časnikih oklicati. Pri zadnjem zboru smo opravičnemu odboru še zaupali, a njegovo sedanje obotavljanje in samovlastno postopanje kaže, da one pritožbe niso bile prazne. Zato naj se ne čudi, ako mu delničarji pri prihodnjem občnem zboru djansko izrekó nezaupnico.

Več delničarjev, katerim po preteklem septembru zarad šole ne bo mogoče, občnega zbora se vdeležiti.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Kolovodji ustavoverske stranke kisle obraze delajo, boječi se, da pri volitvah zmagajo federalisti in da se kmalu presukne sedanja sistema; to potrjujejo tudi glasi iz Ogerskega. — Po 4dnevem bivanju na Dunaji je potoval kralj Italijanski v Berlin; judovski kričarji na Dunaji so „zmagovalca papeževega“ tako navpili, da ga neki še zdaj ušesa bolijo. — 19. dne t. m. se je na Dunaji začel mednarodni zbor kmetovalcev in gozdarjev, obilo obiskan tudi od mož iz tujih dežel. Drugi pot poročamo obširno. — Razstava se konča 31. oktobra. — Hrvatje imajo bana. J. Mazuranić, nekdanj dvorni kancelar, je zdaj njih ban, — mož „čistih rok“, če tudi ne najpopularniši na Hrvaškem, vendar je občespoštovan, pošten skozi in skozi, in pozná deželo in administracijo popolnoma. V eni zadnjih séj je poslanec Jakić vprašal vlado: ali ona vé, da strada ljudstvo in da po hudih boleznih mrjó ljudje in cepa živina? Zastopnik vladni je odgovoril, da, žalibog, vse to vé, in da od okrajnih gosposk pričakuje vlada nasvetov o teh nadlogah. No, no, le počasi! — Žitna letina na Ruskem je v obče dobra.

Listnica vredništva. G. Fr. K. v Sl. Gr: Zarad gnojiščine pumpe obrnite se na g. Jožefa Jarca, posestnika v Medvodah. — Nekaterim g. dopisnikom: Danes ni bilo mogoče.

Milodari za Dolence: Gosp. Strekar v Ljubljani 1 gold.; gosp. K. Vrhniški v Trstu 2 gold. (Izročeno kat. društvu, da priloži donesku nedeljske „besede“).

Slovinci na Kranjskem!

Zopet nas Cesarja veličanstvo kliče na volilno bojišče, in to po novi postavi, po kateri imamo kar naravnost v državni zbor Dunajski voliti poslance.

Tista centralistična stranka, katera trdi, da ona je vstvarila Avstrijo in da le ona jo zdržuje ter zato gospodovati hoče vsem narodom takraj Litave, radovala se je že, da nova volilna postava potrla je federalistično stranko po vseh deželah tako, da se še volitev udeležila ne bode.

Al zmotila se je! Stranka naša preživo čuti, kako neizmerno važne so ravno te volitve, zato bode po vseh deželah pogumno stopila na bojišče; ona ravno v tej novi volilni postavi vidi, da presvitli cesar po njej zopet ponavlja preblage svoje besede: „jaz hočem mir imeti s svojimi narodi!“

Ta klic bodo poslušali vsi narodi, ki vso svojo moč hočejo zastaviti v to, da državnopravna stranka zmaga v prihodnjih volitvah in tako nakloni si priliko, razodeti na ustavni poti Njegovemu veličanstvu, da ne samo nemški, temuč vsi narodi Avstrijski hočejo ustavo in da prav iskreno hrepenijo po ustavi, — al po ustavi taki, ki je pravična vsem narodom, da po njej v avtonomno (samoupravno) vredjenih deželah se vrne zadovoljstvo med vse narode in da mir nastane med vsemi narodi po želji vladarjevi, a gotovo tudi po želji vseh lojalnih narodov Avstrijskih in še posebno zvestih Slovencev.

V ta cilj in konec stopili bomo tedaj tudi mi Slovenci na Kranjskem, kakor bratje naši na Štajarskem, Koroškem in Primorskem, prihodnji mesec na volilno bojišče, — al žalibog, da imeli bomo, kar nikdar nikoli ni še bilo, zdaj povsod boj z dvojnimi nasprotnikom: nasprotnikom tujega in domačega tabora.